

Michael Hudson: Konec západní civilizace

infokuryr.cz/n/2024/03/26/michael-hudson-konec-zapadni-civilizace/

Proč jí chybí odolnost a co ji nahradí?

Největší výzvou, které společnosti vždy čelily, bylo, jak provozovat obchod a úvěr, aniž by obchodníci a bankéři mohli bohatnout vykořisťováním svých zákazníků a dlužníků. Celá antika si uvědomovala, že touha získat peníze vytváří závislost, což je společensky škodlivá forma vykořisťování. Morální hodnoty většiny společností se stavěly proti sobectví, zejména v podobě lakomství a závislosti na bohatství, kterou Řekové nazývali filargurie – láska k penězům, mánie peněz. Jednotlivci a rodiny, kteří se oddávali okázalé spotřebě, byli obvykle ostrakizováni, protože se uznávalo, že bohatství se často získává na úkor ostatních, zejména slabších.

Řecký pojem pýcha znamená sobecké chování, které poškozuje ostatní. Lakomství a chamtivost měla trestat bohyně spravedlnosti Nemesis, která měla na Blízkém východě mnoho ekvivalentů, například Nanshe z Lagaše v Sumeru, a chránila slabé před mocnými, dlužníky před věřiteli.

Právě tuto ochranu měli panovníci zajistit službou bohům. Proto byli panovníci vybaveni dostatečnou mocí, aby zabránili tomu, že se obyvatelstvo dostane do závislosti na dluhu a klientelismu. Náčelníci, králové a chrámy byli zodpovědní za přidělování úvěrů a orné půdy drobným zemědělcům výměnou za službu v armádě a poskytování námezdní práce. Vládci, kteří se chovali sobecky, mohli být sesazeni, jejich poddaní mohli uprchnout nebo podporovat vzbouřené náčelníky či zahraniční útočníky, kteří slibovali zrušení dluhů a spravedlivější přerozdělování půdy.

Nejzásadnější funkcí blízkovýchodní královské moci bylo vyhlašování „hospodářského pořádku“, rušení dluhů misharum a andurarum, což se odrazilo v judaistickém jubilejním roce. Neexistovala „demokracie“ v tom smyslu, že by občané volili své vládce a správce, ale „božská královská moc“ byla povinna dosáhnout ekonomického cíle, který je v demokracii implicitně obsažen: „chránit slabé před mocnými“.

Královskou moc podporovaly chrámy a etické či náboženské systémy. Velká náboženství, která se objevila v polovině prvního tisíciletí př. n. l., náboženství Buddhy, Lao-c' a Zoroastra, se domnívala, že osobní motivace by měly být podřízeny podpoře obecného blahobytu a vzájemné pomoci.

Před 2 500 lety se zdálo nepředstavitelné, že by aristokracie válečníků dobyla západní svět. Při vytváření toho, co se stalo Římskou říší, převzala oligarchie kontrolu nad zemí a v pravý čas i nad politickým systémem. Zrušila královskou a občanskou autoritu, přenesla břemeno daní na nižší třídy a zadlužila obyvatelstvo i průmysl.

Tato opatření byla přijata z čistě oportunistických důvodů. Nebyl zde žádný pokus o ideologickou obranu. Neobjevil se žádný archaický Milton Friedman, který by popularizoval radikální nový morální řád oslavující hrabivost tvrzením, že chamtivost je to,

co žene ekonomiku kupředu, a přesvědčoval společnost, aby přenechala rozdělování půdy a peněz „trhu“ řízenému soukromými společnostmi a zastavárníky namísto komunální regulace zavedené vládci paláců a chrámů, nebo v důsledku toho dnešního socialismu. Paláce, chrámy a občanské vlády byly věřiteli. Nemusely si půjčovat, aby mohly fungovat, a nepodléhaly tak politickým požadavkům soukromé třídy věřitelů.

Zadlužování obyvatelstva, průmyslu a dokonce i vlád oligarchickou elitou je však přesně to, co se stalo na Západě, který se nyní snaží vnutit celému světu moderní variantu tohoto ekonomického režimu založeného na dluhu – neoliberální finanční kapitalismus se středem v USA. Právě o tom je dnešní nová studená válka.

Podle tradiční morálky primitivních společností byl Západ – počínaje klasickým Řeckem a Itálií kolem 8. století př. n. l. – barbarský. – byl barbarský. Západ byl ve skutečnosti na periferii starověkého světa, když syrští a feničtí obchodníci přinesli z Blízkého východu myšlenku úročeného dluhu do společností, které neměly královskou tradici pravidelného umořování dluhů. Absence silné palácové moci a chrámové správy umožnila vznik věřitelských oligarchií v celém středomořském světě.

Řecko nakonec ovládla nejprve oligarchická Sparta, poté Makedonie a nakonec Řím. Právě jeho hrabivý právní systém vstřícný k věřitelům formoval pozdější západní civilizaci. Dnes je financovaný systém oligarchické kontroly, jehož kořeny sahají až do Říma, podporován a dokonce vnucován diplomacií, vojenskou silou a ekonomickými sankcemi nové studené války vedené Spojenými státy zemím, které se mu snaží vzdorovat.

Oligarchické ovládnutí klasické antiky

Abychom pochopili, jak se západní civilizace vyvíjela způsobem, který obsahoval osudové zárodky její vlastní ekonomické polarizace, úpadku a pádu, je nutné si uvědomit, že v době, kdy se klasické Řecko a Řím objevují v historických záznamech, narušuje hospodářský život od Blízkého východu až po východní Středomoří doba temna, a to od roku 1200 do přibližně 750 př. n. l. V této době se v Řecku a Římě objevuje také doba temna. Změna klimatu zřejmě způsobila silné vylidňování, které ukončilo palácové hospodářství Řecka v období lineární linie B, a život se v tomto období vrátil na lokální úroveň.

Některé rodiny vytvořily mafiánské autokracie tím, že monopolizovaly půdu a vázaly k ní pracovní sílu různými formami nátlakového klientelismu a zadlužování. Největším problémem byly úročené dluhy, které do egejských a středomořských zemí přinesli obchodníci z Blízkého východu – bez odpovídající kontroly královských oddlužení.

Tato situace dala vzniknout reformním řeckým „tyranům“ sedmého a šestého století př. n. l., od Sparty po Korint, přes Athény a řecké ostrovy. Říká se, že dynastie Cypselidů v Korintu a podobní noví vládci v jiných městech zrušili dluhy, které držely patrony v otroctví nad půdou, přerozdělili tuto půdu občanům a podnikli výdaje na veřejnou infrastrukturu, aby se rozvinul obchod, čímž připravili půdu pro občanský rozvoj a základy demokracie.

Sparta přijala přísné lykúrské reformy proti okázalé spotřebě a přepychu. Poezie Archilocha na ostrově Paros a Solón v Athénách odsuzovala touhu po osobním bohatství jako závislost, která vede k nepřiměřené pýše, jež ubližuje ostatním a bude potrestána bohyní spravedlnosti Nemesis. V tomto duchu se nesla i babylonská, judaistická a další morální náboženství.

Řím měl sedm legendárních králů (753-509 př. n. l.), kteří prý přitahovali přistěhovalce a bránili oligarchii v jejich vykořisťování. Posledního krále však bohaté rodiny svrhly. Neexistoval žádný náboženský vůdce, který by jejich moci čelil, protože hlavní aristokratické rody ovládaly kněžstvo. Neexistovali vůdci, kteří by spojili národohospodářskou reformu s náboženskou školou, a neexistovala západní tradice odpuštění dluhů, jakou by prosazoval Ježíš, který se snažil obnovit jubilejní rok v judaistické praxi. Existovalo mnoho stoických filozofů a amfiteátrůvá náboženská místa jako Delfy a Délos vyjadřovala náboženství osobní morálky, aby se zabránilo přílišné pýše.

Římští aristokraté vytvořili nedemokratickou ústavu a senát a také zákony, které učinily dluhové otroctví a z něj vyplývající ztrátu půdy nevratnou. Ačkoli „politicky korektní“ etika spočívala ve vyhýbání se obchodování a půjčování peněz, nezabránila tato etika vzniku oligarchie, která se zmocnila půdy a velkou část obyvatelstva uvrhla do nevolnictví. Ve 2. století př. n. l. Řím dobyl celé Středomoří a Malou Asii a největšími podnikateli byli celníci, kteří drancovali římské provincie.

Vždy existovaly způsoby, jak se bohatí mohli chovat morálně v souladu s altruistickou etikou, vyhnout se obchodní chamtivosti a zároveň se obohatit. Bohatí západního starověku se této etice dokázali přizpůsobit tím, že se sami vyhýbali půjčování a obchodování, tuto „špinavou práci“ svěřovali svým otrokům nebo poskokům a příjmy z těchto činností věnovali na okázalou filantropii (která se stala očekávanou podívanou při římských volebních kampaních). A když se ve 4. století n. l. stalo římským náboženstvím křesťanství, bylo možné si za peníze koupit i rozhřešení prostřednictvím štedrých darů církvi.

Dědictví Říma a západního finančního imperialismu

To, co odlišuje západní ekonomiky od starověkých společností Blízkého východu a většiny asijských společností, je absence oddlužení, které by obnovilo rovnováhu ekonomiky. Každý západní národ zdědil po Římu zásady posvátnosti dluhu, které upřednostňují pohledávky věřitelů a legitimizují trvalý převod majetku dlužníků, kteří neplní své závazky, na věřitele. Od starověkého Říma po habsburské Španělsko, přes imperiální Británii a Spojené státy, si západní oligarchie přivlastňovaly příjmy a půdu dlužníků a zároveň přenášely jejich daně na pracovní sílu a průmysl. To způsobilo úspory doma a vedlo oligarchie k hledání prosperity prostřednictvím dobývání cizích zemí, aby od cizinců získaly to, co nevyprodukovala zadlužená národní hospodářství podléhající prověřitelským právním principům, které převáděly půdu a další majetek na třídu rentiérů.

V šestnáctém století Španělsko uloupilo obrovské množství stříbra a zlata z Nového světa, ale toto bohatství se mu rozplynulo v rukou a rozplynulo se ve válce, místo aby bylo investováno do národního průmyslu. Habsburkové, kterým zůstala vysoce nerovná a polarizovaná ekonomika, hluboce zadlužená, ztratili své někdejší vlastnictví, Nizozemskou republiku, která prosperovala jako méně oligarchická společnost a čerpala více moci jako věřitel než dlužník.

Podobný vzestup a pád zažila i Británie. První světová válka jí zanechala velké zbrojní dluhy vůči její bývalé kolonii, Spojeným státům. Zavedením protidělnických úsporných opatření doma za účelem splacení těchto dluhů se pak britská šterlinková zóna stala satelitem amerického dolaru podle podmínek americké lend-lease z druhé světové války a britské lend-lease z roku 1946. Neoliberální politika Margaret Thatcherové a Tonyho Blaira prudce zvýšila životní náklady privatizací a monopolizací bydlení a veřejné infrastruktury, čímž zničila někdejší průmyslovou konkurenceschopnost Británie zvýšením životních nákladů, a tedy i úrovně mezd.

Spojené státy se vydaly podobnou cestou nadměrné imperiální expanze na úkor domácí ekonomiky. Jejich zahraniční vojenské výdaje od roku 1950 přiměly dolar, aby se v roce 1971 odpoutal od zlata. Tato změna měla nečekanou výhodu v tom, že dala vzniknout „dolarovému standardu“, který umožnil americké ekonomice a její vojenské diplomacii osvobodit se od zbytku světa a hromadit dolarové dluhy u centrálních bank jiných zemí bez jakýchkoli praktických omezení.

Finanční kolonizace postsovětského svazu v 90. letech 20. století prostřednictvím „šokové terapie“ privatizace, po níž následovalo přijetí Číny do Světové obchodní organizace v roce 2001 – s nadějí, že se Čína stane stejně jako Jelcinovo Rusko finanční kolonií USA – vedla k deindustrializaci americké ekonomiky přesunem zaměstnanosti do Asie. Snaha USA vynutit si podřízení se své kontrole zahájením nové studené války vedla Rusko, Čínu a další země k tomu, že se vymanily z dolarového obchodního a investičního systému a ponechaly USA a Evropu v NATO napospas úsporným opatřením a prohlubující se nerovnosti v bohatství, protože míra zadlužení jednotlivců, podniků a vládních institucí prudce vzrostla.

Ještě před deseti lety senátor John McCain a prezident Barack Obama popisovali Rusko jako pouhou čerpací stanici s atomovými bombami. Dnes by se totéž dalo říci o Spojených státech, které svou globální ekonomickou moc zakládají na kontrole západního obchodu s ropou, zatímco jejich hlavními vývozními přebytky jsou zemědělské plodiny a zbraně. Kombinace finančního zadlužení a privatizace učinila z Ameriky ekonomiku s vysokými náklady, která ztratila své někdejší vedoucí postavení v průmyslu, stejně jako dříve Velká Británie. Spojené státy se nyní snaží žít především z finančních zisků (úroků, zisků ze zahraničních investic a vytváření úvěrů centrálními bankami za účelem nafouknutí kapitálových zisků), místo aby vytvářely bohatství vlastní prací a průmyslem. Jejich západní spojenci se snaží o totéž. Tento systém ovládaný Spojenými státy nazývají „globalizací“, ale jedná se pouze o finanční formu kolonialismu – podporovanou obvyklou hrozbou vojenské síly a skrytou „změnou režimu“, která má zabránit zemím takový systém opustit.

Tento imperiální systém založený na USA a NATO se snaží zadlužit slabší země a donutit je, aby předaly kontrolu nad svými politikami Mezinárodnímu měnovému fondu a Světové bance. Poslouchání protidělnických neoliberálních „rad“ těchto institucí vede k dluhové krizi, která nutí měnový kurz zadlužené země k devalvaci. MMF je pak „zachránčí“ před platební neschopností pod „podmínkou“, že rozprodají veřejný majetek, méně zdaní bohaté (zejména zahraniční investory) a více zdaní práci.

Oligarchie a dluh jsou základními charakteristikami západních ekonomik. Americké vojenské výdaje a téměř nepřetržité války způsobily, že vlastní státní pokladna je hluboce zadlužena u zahraničních vlád a centrální banky. Spojené státy tak jdou stejnou cestou, jakou španělský imperialismus zadlužil habsburskou dynastii u evropských bankéřů. Podobně účast Velké Británie ve dvou světových válkách v naději, že si udrží dominantní postavení ve světě, ji zadlužila a ukončila její dřívější průmyslovou převahu. Rostoucí zahraniční dluh Ameriky byl udržován výsadou její „globalizované měny“, která jí umožňuje vydávat vlastní dluhy v dolarech na základě „dolarového standardu“, aniž by bylo možné rozumně očekávat, že ostatním zemím bude někdy zapláceno jinak než dalšími „papírovými dolary“.

Tato měnová hojnost umožnila manažerské elitě z Wall Street zvýšit příjmy amerických rentiérů prostřednictvím financionalizace a privatizace, čímž se zvýšily životní náklady a náklady na podnikání, jak se to stalo ve Velké Británii v důsledku neoliberální politiky Margaret Thatcherové a Tonyho Blaira. Průmyslové podniky reagovaly přesunem svých továren do ekonomik s nízkými mzdami, aby maximalizovaly své zisky. Jak se však Amerika deindustrializuje a stále více se spoléhá na dovoz z Asie, americká diplomacie vede novou studenou válku, která tlačí nejproduktivnější ekonomiky světa k tomu, aby se oddělily od ekonomického orbitu USA.

Rostoucí zadlužení ničí ekonomiky, pokud není využito k financování nových investic do výrobních prostředků. Většina západních úvěrů je dnes vytvářena za účelem nafouknutí cen akcií, dluhopisů a nemovitostí, nikoliv za účelem obnovy průmyslových kapacit. V důsledku této strategie zadlužování bez výroby bylo národní hospodářství USA zahlceno dluhem vůči vlastní finanční oligarchii. V důsledku „oběda zdarma“ pro americkou ekonomiku, kterým je neustálé zvyšování jejího oficiálního dluhu vůči zahraničním centrálním bankám – bez viditelné perspektivy splacení mezinárodního nebo domácího dluhu – její dluh stále roste a ekonomika se ještě více zadlužuje. Amerika se polarizovala, extrémní bohatství se koncentruje na vrcholu, zatímco většina její ekonomiky je hluboce zadlužená.

Neschopnost oligarchických demokracií ochránit veškeré zadlužené obyvatelstvo

To, co učinilo západní ekonomiky oligarchickými, je jejich neschopnost chránit občany před závislostí na vlastnické třídě věřitelů. Tyto ekonomiky si zachovaly římské zákony o dluhu, které zvýhodňují věřitele, zejména přednost pohledávek před majetkem dlužníků. Jedno procento věřitelů se stalo politicky mocnou oligarchií navzdory nominálním

demokratickým politickým reformám rozšiřujícím volební právo. Vládní regulační orgány byly anektovány a daňová pravomoc byla snížena, takže kontrola a ekonomické plánování zůstaly v rukou rentiérské elity.

Řím nikdy nebyl demokracií. A Aristoteles každopádně uznával, že demokracie se víceméně přirozeně vyvíjejí v oligarchie – které předstírají, že jsou demokratické pro účely PR, a zároveň tvrdí, že stále rostoucí koncentrace bohatství na vrcholu je dobrá věc. Současná rétorika „trickle-down“ líčí banky a správce peněz jako ty, kteří směřují úspory co nejefektivněji tak, aby přinesly prosperitu celé ekonomice, nikoliv jen jim samotným.

Prezident Biden a jeho neoliberalové z ministerstva zahraničí obviňují Čínu a všechny ostatní země, které se snaží udržet si svou ekonomickou nezávislost a samostatnost, z „autokratičnosti“. Jejich rétorická obratnost staví demokracii do protikladu k autokracii. To, co nazývají „autokracií“, je vláda dostatečně silná na to, aby zabránila západně orientované finanční oligarchii zadlužit obyvatelstvo proti jeho vůli – a pak jim vyrvat půdu a další majetek z rukou jejich a jejich amerických a zahraničních sponzorů.

Orwellovský doublethink, kdy se oligarchie nazývají „demokraciemi“, je následován definicí svobodného trhu jako trhu, který je prostý finanční renty. Diplomacie podporovaná Spojenými státy zadlužuje země, nutí je prodávat kontrolu nad veřejnou infrastrukturou a mění výnosné části jejich ekonomik v příležitosti pro monopolní dobývání renty.

Tato rétorika autokracie versus demokracie je podobná té, kterou používaly řecké a římské oligarchie, když obviňovaly demokratické reformátory z toho, že usilují o „tyrání“ (v Řecku) nebo „kralování“ (v Římě). Byli to právě řečtí „tyrání“, kteří v sedmém a šestém století před naším letopočtem svrhli mafiánské autokracie a připravili tak půdu pro ekonomický a proto-demokratický rozmach Sparty, Korintu a Athén. A byli to římská králové, kteří vybudovali své městské státy tím, že svým občanům nabídli autonomní držbu půdy. Tato politika přilákala přistěhovalce ze sousedních italských městských států, jejichž obyvatelstvo se dostalo do dluhového otroctví.

Problémem je, že západní demokracie nedokázaly zabránit vzniku oligarchií a polarizaci rozdělení příjmů a bohatství. Od dob Říma nedokázaly oligarchické „demokracie“ ochránit své občany před věřiteli, kteří se snaží přivlastnit si půdu, její výnosy z pronájmu a veřejný majetek.

Ptáme-li se, kdo dnes přijímá a provádí politiku kontroly oligarchie s cílem chránit živobytí občanů, odpověď zní, že to dělají socialistické státy. Pouze silný stát má moc kontrolovat chamtivou finanční oligarchii. Čínské velvyslanectví v Americe to demonstrovalo ve své reakci na tvrzení prezidenta Bidena, že Čína je „autokracie“:

USA, které se drží mentality studené války a logiky hegemonu, pokračují ve své blokové politice, vymýšlejí narativ „demokracie versus autoritářství“ ... a posilují dvoustranné vojenské aliance ve zjevné snaze čelit Číně.

Strana, která se řídí filozofií zaměřenou na lid, ode dne svého založení ... neúnavně pracuje v zájmu lidu a věnuje se uskutečňování jeho aspirací na lepší život. Čína jako celek rozvíjela lidovou demokracii, prosazovala právní ochranu lidských práv a prosazovala rovnost a sociální spravedlnost. Čínský lid se nyní těší plnějším a rozsáhlejším demokratickým právům.

Téměř všechny rané nezápadní společnosti měly pojistky proti vzniku obchodních a rentiérských oligarchií. Proto je tak důležité si uvědomit, že to, co se stalo západní civilizací, představuje rozchod s Blízkým východem, jižní a východní Asií. Každý z těchto regionů měl svůj vlastní systém veřejné správy, který chránil společenskou rovnováhu před obchodním a peněžním bohatstvím, jež hrozilo, že pokud nebude kontrolováno, zničí hospodářskou rovnováhu. Hospodářský charakter Západu však utvářely rentiérské oligarchie. Římská republika obohacovala svou oligarchii tím, že zbavovala dobyté regiony jejich bohatství a zanechávala je chudé. To byla strategie těžby pozdějšího evropského kolonialismu a v poslední době i neoliberální globalizace, jejímž středobodem jsou USA. Cílem bylo vždy „osvobodit“ oligarchy od omezení, která tíží jejich osobní zájmy.

Velká otázka zní: „svoboda“ a „svoboda“ pro koho? Klasická politická ekonomie definuje svobodný trh jako trh prostý nezasloužených příjmů, konkrétně pozemkové renty a renty z jiných přírodních zdrojů, monopolní renty, finančních zájmů a souvisejících věřitelských privilegií. Na konci devatenáctého století však rentiérská oligarchie sponzorovala daňovou a ideologickou kontrarevoluci, která nově definovala volný trh jako volný trh pro rentiéry, kteří z něj získávají ekonomickou rentu – nezasloužený příjem.

Toto odmítnutí klasické kritiky rentiérského příjmu bylo doprovázeno novou definicí „demokracie“, která vyžadovala „volný trh“ antiklasické rentiérsko-oligarchické odrůdy. Místo toho, aby vláda byla ekonomickým regulátorem ve veřejném zájmu, dochází k demontáži veřejné regulace úvěrů a monopolů. To umožňuje společně účtovat si za poskytované úvěry a prodávané výrobky, co chtějí. Privatizace výsady vytvářet peníze prostřednictvím úvěru umožňuje finančnímu sektoru převzít roli alokace majetku.

Výsledkem je centralizace hospodářského plánování na Wall Street, v londýnské City, na pařížské burze a v dalších imperiálních finančních centrech. Právě o to jde v dnešní nové studené válce: chránit tento na USA soustředěný systém neoliberálního finančního kapitalismu zničením nebo izolací alternativních systémů v Číně, Rusku a jinde a zároveň usilovat o další financiaci starého koloniálního systému – sponzorováním moci věřitelů namísto ochrany dlužníků, zaváděním úsporných opatření souvisejících s dluhy namísto růstu a nevratnou ztrátou majetku zabavením nebo nuceným prodejem.

Je západní civilizace dlouhým odklonem od směru, kterým se zdánlivě ubírala antika?

Na ekonomické polarizaci Říma, která byla důsledkem dynamiky dluhu přinášejícího úroky do dravých rukou jeho věřitelské třídy, je důležité, jak se jeho prověřitelský oligarchický právní systém radikálně lišil od zákonů dřívějších společností, které

kontrolovaly věřitele a šíření dluhů. Vzestupu věřitelské oligarchie, která využívala svého bohatství k monopolizaci půdy a ovládnutí vlády a soudů (neváhala použít sílu a cílené politické vraždy proti potenciálním reformátorům), se na Blízkém východě a v dalších asijských zemích po tisíce let vyhýbali. Egejská a středomořská periferie však postrádala ekonomickou kontrolu a rovnováhu, které zajišťovaly odolnost jinde na Blízkém východě. To, co Západ od počátku odlišovalo, byla absence dostatečně silné vlády, která by zabránila vzniku a nadvládě věřitelské oligarchie.

Všechny starověké ekonomiky fungovaly na úvěr, během zemědělského roku se hromadily dluhy za úrodu. Války, sucha nebo záplavy, nemoci a další poruchy často zabránily splacení nahromaděných dluhů. Za těchto okolností však vládci Blízkého východu dluhy umořovali. Tím zabránili tomu, aby jejich občané-vojáci a námezdní dělníci přišli o půdu pro samozásobení ve prospěch věřitelů, kteří byli uznáváni jako potenciální konkurenční mocnost vůči paláci. V polovině prvního tisíciletí př. n. l. bylo dluhové otroctví v Babylónii, Persii a dalších blízkovýchodních královstvích pouze okrajovým jevem. V Řecku a Římě však probíhala půl tisíciletí lidová povstání požadující zrušení dluhů a osvobození od dluhového otroctví a ztráty soběstačných zemí.

Pouze římstí králové a řečtí tyrani dokázali na čas ochránit své poddané před dluhovým otroctvím. Nakonec však prohráli s oligarchiemi válečníků a věřitelů. Poučení z historie tedy zní, že je zapotřebí silná vládní regulační moc, aby se zabránilo vzniku oligarchií, které pomocí věřitelských nároků a záborů půdy dělají z občanů dlužníky, nájemce, zákazníky a nakonec nevolníky.

Vzestup kontroly věřitelů nad moderními vládami

Ve starověkém světě byly věřiteli paláce a chrámy. Teprve na Západě vznikla třída soukromých věřitelů. Tisíciletí po pádu Říma donutila nová bankovní třída zadlužit středověká království. Mezinárodní bankovní rodiny využily své věřitelské moci k ovládnutí veřejných monopolů a přírodních zdrojů, stejně jako věřitelé ovládli jednotlivé země ve starověku.

Během první světové války se západní ekonomiky dostaly do bezprecedentní krize způsobené dluhy mezi spojenci a německými reparacemi. Obchod se zhroutil a západní ekonomiky upadly do deprese. Druhá světová válka je z ní vyvedla a tentokrát nebyly po skončení války zavedeny žádné reparace. Namísto válečných dluhů byla Británie jednoduše nucena otevřít svou sterlingovou zónu americkým vývozcům a zdržet se oživení svých průmyslových trhů devalvací libry šterlinků, a to podle výše zmíněných podmínek britského leasingu a půjčky z roku 1946.

Západ vyšel z druhé světové války relativně bez soukromých dluhů, ale zcela pod nadvládou Spojených států. Od roku 1945 objem dluhu exponenciálně rostl a v roce 2008 dosáhl krizových rozměrů v souvislosti s prasknutím bubliny hypotečních úvěrů, masivními bankovními podvody a finanční dluhovou pyramidou, která přetížila ekonomiky USA, Evropy a Jihu.

Federální rezervní systém USA zpeněžil 8 bilionů dolarů, aby zachránil akcie, dluhopisy a hypotéky na bydlení finanční elity, místo aby pomohl obětem šmejdských hypoték a předluženým zahraničním zemím. Evropská centrální banka udělala v podstatě totéž, aby zabránila nejbohatším Evropanům ztratit tržní hodnotu svých finančních aktiv.

Na záchranu americké a evropské ekonomiky však už bylo pozdě. Dlouhé hromadění dluhů od roku 1945 se vyčerpalo. Americká ekonomika se deindustrializovala, její infrastruktura se hroutí a její obyvatelstvo je tak silně zadlužené, že mu zbývá jen málo disponibilního příjmu na udržení životní úrovně. Stejně jako v případě Římské říše je americkou reakcí snaha udržet prosperitu vlastní finanční elity vykořisťováním cizích zemí. To je cílem dnešní nové diplomacie studené války. Jde o vydobytí ekonomické úlitby tím, že se cizí ekonomiky ještě více zadluží a svůj dluh splatí prostřednictvím deprese a úsporných opatření, které si sama nařídila.

Toto podrobení je dominantními ekonomy vykreslováno jako přírodní zákon, a tedy jako nevyhnutelná forma rovnováhy, v níž ekonomika každého národa dostává „to, co má cenu“. Dnešní dominantní ekonomické modely vycházejí z nerealistického předpokladu, že všechny dluhy lze splatit, aniž by došlo k polarizaci příjmů a bohatství. Předpokládá se, že všechny ekonomické problémy se vyřeší samy „kouzlem trhu“, aniž by bylo nutné, aby zasahovala občanská autorita. Státní regulace je považována za neúčinnou a neefektivní, a tudíž zbytečnou. Věřitelé, záboráři půdy a privatizátoři tak mají volnou ruku k tomu, aby ostatní zbavovali svobody. To je konečný osud globalizace i samotných dějin.

Konec dějin? Nebo jen financializace a privatizace Západu?

Neoliberálové tvrdí, že privatizace veřejné sféry a přenechání řízení hospodářského a sociálního plánování v cílových zemích finančnímu sektoru přinese oboustranně výhodnou prosperitu. To má způsobit, že se cizí země dobrovolně podřídí globálnímu řádu, jehož středobodem jsou USA. Skutečným důsledkem neoliberální politiky je však polarizace ekonomik zemí Jihu a jejich zadlužení úspornými opatřeními.

Americký neoliberalismus tvrdí, že privatizace, financializace a přesun ekonomického plánování z vlády na Wall Street a další finanční centra je výsledkem darwinovského vítězství, které dosáhlo takové dokonalosti, že jde o „konec dějin“. Jako by zbytek světa neměl jinou možnost než přijmout americkou kontrolu nad finančním systémem, obchodem a společenskou organizací v globálním (tj. neokoloniálním) měřítku. A aby to americká diplomacie zajistila, snaží se svou finanční a diplomatickou kontrolu podpořit vojenskou silou.

Ironií je, že sama americká diplomacie přispěla k urychlení mezinárodní reakce na neoliberalismus tím, že donutila vlády, aby se spojily a byly dostatečně silné, aby obnovily dlouhý historický trend vlád, které byly zmocněny zabránit tomu, aby korozivní oligarchická dynamika vykořisťovala civilizační pokrok.

Jednadvacáté století začali američtí neoliberálové, kteří si představovali, že jejich financionalizace a privatizace prostřednictvím zadlužování završí dlouhý vzestupný pohyb lidských dějin zděděný z klasického Řecka a Říma. Neoliberální vize antických dějin je ozvěnou vize antických oligarchů, kteří očerňovali římské krále a řecké reformátory-tyrany a obviňovali je z nadměrných veřejných zásahů, ačkoli jejich cílem bylo osvobodit občany z otroctví dluhů a zajistit soběstačnost půdy. To, co je v současnosti považováno za rozhodující východisko, je „jistota smlouvy“ oligarchie, která dává věřitelům právo vyvlastnit dlužníky. To je základním rysem západních právních systémů již dva tisíce let.

Skutečný konec dějin by znamenal, že reforma by skončila v každé zemi. Tento sen se zdál být na dosah ruky, když američtí neoliberálové dostali po rozpadu Sovětského svazu v roce 1991 volnou ruku k přetvoření Ruska a dalších postsovětských států, přičemž začali šokovou terapií privatizace přírodních zdrojů a dalšího veřejného majetku a jeho soustředění do rukou prozápadních kleptokratů, kteří si veřejné bohatství zapsali na své jméno; a své zisky zpeněžili prodejem americkým a západním investorům.

Konec Sovětského svazu měl upevnit konec amerických dějin tím, že ukázal, jak marné by bylo, kdyby se národy pokoušely vytvořit alternativní ekonomický řád založený na veřejné kontrole peněz a bankovníctví, veřejném zdravotnictví, bezplatném školství a dalších dotacích základních potřeb bez dluhového financování. Přijetí Číny do Světové obchodní organizace v roce 2001 bylo vnímáno jako potvrzení tvrzení Margaret Thatcherové, že k novému neoliberálnímu řádu sponzorovanému americkou diplomacií neexistuje alternativa (TINA).

Ekonomická alternativa samozřejmě existuje. Podíváme-li se do starověké historie, zjistíme, že hlavním cílem starověkých vládců od Babylonu po jižní a východní Asii bylo zabránit obchodní, věřitelské oligarchii, aby obyvatelstvo uvrhla do klientelismu, dluhového otroctví a nevolnictví. Pokud se neamerický euroasijský svět nyní bude řídit tímto základním cílem, obnoví běh dějin na předzápadní úroveň. Neznamenaloby to konec dějin, ale umožnilo by to návrat k základním ideálům nezápadního světa, pokud jde o hospodářskou rovnováhu, spravedlnost a rovnost.

Čína, Indie, Írán a další euroasijské ekonomiky dnes učinily první krok, který je předpokladem multipolárního světa, když odmítly americké naléhání, aby se připojily k obchodním a finančním sankcím USA vůči Rusku. Tyto země si uvědomují, že pokud se USA podaří zničit ruskou ekonomiku a nahradit její vládu zmocněnci ve stylu Jelcina orientovanými na USA, další na řadě budou ostatní země Eurasie.

Jediným možným způsobem, jak by mohly dějiny skutečně skončit, by bylo, kdyby americká armáda zničila všechny národy, které hledají alternativu k neoliberální privatizaci a financionalizaci. Americká diplomacie trvá na tom, že dějiny se nesmí ubírat žádnou cestou, která by nevyvrcholila jejím vlastním finančním impériem vládnoucím prostřednictvím klientských oligarchií. Američtí diplomaté doufají, že jejich hrozby vojenskou intervencí a podpora zástupných armád donutí ostatní země, aby se podřídily neoliberálním požadavkům; aby se vyhnuly bombardování nebo „barevným revolucím“ ve

stylu Pinocheta, politickým vraždám a vojenským převratům. Jediným skutečným způsobem, jak ukončit dějiny, je však atomová válka, která ukončí lidský život na této planetě.

Nová studená válka rozděluje svět na dva protichůdné ekonomické systémy

Zástupná válka NATO proti Rusku na Ukrajině je katalyzátorem, který rozděluje svět na dvě protichůdné sféry s neslučitelnou ekonomickou filozofií. Čína, nejrychleji rostoucí země, považuje peníze a úvěr za veřejnou službu, kterou přiděluje vláda, místo aby umožnila privatizaci monopolního privilegia tvorby úvěrů bankami, což vede k tomu, že tyto banky nahrazují vládu jako tvůrce hospodářského a sociálního plánu. Tato měnová nezávislost, která se spoléhá na vlastní domácí tvorbu peněz, a nikoli na půjčování amerických elektronických dolarů, a která liberalizuje zahraniční obchod a investice ve vlastní měně, a nikoli v dolarech, je považována za existenční hrozbu pro americkou kontrolu nad světovou ekonomikou.

Americká neoliberální doktrína vyzývá ke konci dějin tím, že „osvobodí“ bohaté třídy od vlády, která bude dostatečně silná, aby zabránila polarizaci bohatství, úpadku a konečnému pádu. Uvalení obchodních a finančních sankcí proti Rusku, Íránu, Venezuele a dalším zemím, které se vzpírají americké diplomacii, a nakonec i vojenská konfrontace, je způsob, jakým Amerika hodlá s NATO „šířit demokracii“ od Ukrajiny až po Čínské moře.

Zdá se, že Západ ve své neoliberální americké iteraci opakuje vzorec úpadku a pádu Říma. Koncentrace bohatství v rukou „jednoho procenta“ byla vždy trajektorií západní civilizace. Je to výsledek klasického starověku, který nabral špatný směr, když Řecko a Řím umožnily neúprosný růst zadlužení, což vedlo k vyvlastnění velké části občanů a jejich převedení do role otroků oligarchie věřitelů, kteří vlastnili půdu. To je dynamika vepsaná do DNA takzvaného Západu a jeho „bezpečnosti smluv“ bez státního dohledu ve veřejném zájmu. Potlačováním prosperity doma tato dynamika vyžaduje neustálé natahování rukou k získávání ekonomického bohatství (doslova „přilivu“) na úkor kolonií nebo zadlužených zemí.

Spojené státy prostřednictvím nové studené války usilují o to, aby od ostatních zemí získaly právě takovou ekonomickou daň. Nadcházející konflikt může trvat dvacet let a rozhodne o tom, jaký politický a hospodářský systém bude svět mít. V sázce není jen americká hegemonie a její dolarová kontrola mezinárodních financí a tvorby peněz. Z politického hlediska je v sázce myšlenka „demokracie“, která se stala eufemismem pro agresivní finanční oligarchii, jež se snaží prosadit po celém světě prostřednictvím predátorské finanční, hospodářské a politické kontroly podporované vojenskou silou.

Jak jsem se snažil zdůraznit, oligarchická kontrola vlády je charakteristickým rysem západní civilizace již od klasického starověku. A klíčem k této kontrole byla opozice vůči silné vládě, tj. občanské vládě dostatečně silné na to, aby zabránila vzniku oligarchie

věřitelů, která by monopolizovala kontrolu nad půdou a bohatstvím a přeměnila se v dědičnou aristokracii, třídu rentiérů žijících z pozemkové renty, úroků a monopolních privilegií, jež omezují obyvatelstvo na minimum.

Unipolární uspořádání soustředěné kolem Spojených států, které doufalo, že „ukončí dějiny“, odráželo základní ekonomickou a politickou dynamiku, která byla pro západní civilizaci charakteristická od doby, kdy se klasické Řecko a Řím vydaly jinou cestou než blízkovýchodní matrice v prvním tisíciletí př. n. l. V této době se však v Řecku a Římě vytvořil nový systém, který se stal základem pro rozvoj ekonomiky a politiky.

Aby se země rychle rostoucího eurasijského jádra vyhnuly tomu, že je zachvátí vír ekonomické destrukce, který v současnosti zachvacuje Západ, vyvíjejí nové ekonomické instituce založené na alternativní sociální a ekonomické filozofii. Jako největší a nejrychleji rostoucí ekonomika v regionu bude mít socialistická politika Číny pravděpodobně vliv na rozvoj tohoto nového, nezápadního finančního a obchodního systému.

Namísto privatizace základní hospodářské infrastruktury za účelem vytváření soukromého bohatství prostřednictvím získávání monopolní renty ji Čína ponechává ve veřejném vlastnictví. Její velkou výhodou oproti Západu je, že peníze a úvěry považuje za veřejnou službu, kterou přiděluje vláda, místo aby nechala soukromé banky vytvářet úvěry, přičemž dluhy se hromadí, aniž by se rozvíjela výroba, která by zvyšovala životní úroveň. Čína také udržuje zdravotnictví a školství, dopravu a komunikace ve veřejných rukou, aby byly poskytovány jako základní lidská práva.

Čínská socialistická politika je v mnoha ohledech návratem k základním myšlenkám odolnosti, které charakterizovaly většinu civilizací před klasickým Řeckem a Římem. Vytvořila stát dostatečně silný na to, aby odolal vzniku finanční oligarchie, která by ovládla půdu a aktiva generující rentu. Dnešní západní ekonomiky naopak opakují právě oligarchické hnutí, které polarizovalo a zničilo ekonomiky klasického Řecka a Říma, přičemž Spojené státy slouží jako moderní obdoba Říma.

[La fin de la civilisation occidentale](#) vyšel 13.7.2022 na [arretsurinfo.ch](#).

Překlad [Zvedavec.org](#)